

Bilbao Deklarasyonu
Avrupa İnşaat Güvenliği Zirvesi
22 Kasım 2004

İnşaatta Güvenlik

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

İnşaatta sağlık ve güvenlik, özellikle 1992 yılında AB tarafından bu konuda bir çerçeve oluşturması amacıyla hem yapıların inşa edilmesi hem de kullanım süresi süresince çalışacak işçilerin sağlık ve güvenliği konusunda kabul edilen **92/57/EEC** sayılı **Hareket Halindeki Çalışma Sahalarına İlişkin Direktif**'in (**Mobile Sites Directive**) ardından Avrupa'da oldukça önemli bir konu haline geldi. Avrupa Birliği, bu arada, çalışma alanlarında sağlık ve güvenlik konuları üzerinde çalışmaların ilerletilmesi amacıyla İspanya-Bilbao'da **Avrupa İş Güvenliği ve Sağliğı Ajansı'nı** (European Agency for Safety and Health at Work-OSHA) kurdu. Ajans'ın 2004 yılı boyunca gerçekleştirdiği "**İnşaatta Güvenlik**" (**Building in Safety**) temalı kampanyaya inşaat sektörüyle ilgili farklı meslek dallarını temsil eden Avrupa kuruluşunun yanısıra, Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) de mimarların inşaat sahalarında sağlık ve güvenlikle ilgili sorumluluklarının araştırılması ve belirlenmesiyle ilgili olarak davet edildi. Kampanya kapsamında, Avrupa Yüksek İş Denetçileri Komitesi'nin (Senior Labour Inspectors' Committee-SLIC) de katkısıyla Avrupa'daki inşaat sahaları denetlenerek, mevcut durum, çoğunlukla ihlal edilen koşullar, yaygınlıkla görülen iş kazaları ve cezalandırma yöntemleri araştırılarak önemli istatistikî verilere ulaşıldı. SLIC tarafından hazırlanan kapsamlı raporla Avrupa inşaat sahalarının sağlık ve güvenlik profili kamuya duyuruldu.

22 Kasım 2004'te Bilbao'da gerçekleştirilen Avrupa İnşaat Güvenliği Zirvesi tüm Avrupa'dan sanayi temsilcilerini biraraya getirerek yeni bir dönüm noktası haline geldi. Zirve sonucunda ilan edilen Bilbao Deklarasyonu'nda, AB Hollanda Dönem Başkanliğı'nda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanliğı'nın yanısıra, **Avrupa Yapı Endüstrisi Federasyonu** (European Construction Industry Federation-FIEC), **Avrupa İnşaat ve Ahşap İşçileri Federasyonu** (European Federation of Building and Woodworkers-EFBWW), **Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu** (European Builders Confederation-EBC), Avrupa Mühendislik Danışmanlığı Birlikleri Federasyonu (European Federation of Engineering Consultancy Associations-EFCA) ve **Avrupa İnşaat Mühendisleri Konseyi**'nin (European Council of Civil Engineers-ECCE) imzası bulunuyordu. Bilbao Deklarasyonu'nun ilanının ardından, metni imzalayan tüm taraflar üzerinde mutabık kaldıkları hedefleri takip etmek ve daha da ileriye götürmek amacıyla **Avrupa İnşaat Güvenliği Forumu**'nu kurdular. İlk toplantısını Mayıs 2005'te gerçekleştiren Forum'un, OSHA tarafından Haziran 2006'da düzenlenmesi planlanan İnşaat Güvenliği Zirvesi'ne önemli derecede katkıda bulunması bekleniyor. Ayrıca,

güncel bir haber olarak, ACE'nin de **Sağlık ve Güvenlik Çalışma Grubu** kurduğunu ve mimarların bu konudaki sorumluluklarını hem mimarların hem de kamunun yararını koruyacak şekilde düzenlemek açısından oldukça etkin bir rol oynamayı hedeflediğini de eklemek gerekiyor.

İnşaatta sağlık ve güvenlik çalışmalarında işverenler, mimarlar, proje danışmanları, iş yöneticileri, müteahhitler ve işçiler gibi inşaat sürecinin farklı aktörlerinin tümünün sorumluluk sahibi olduğu öngörülerek, her bir grup açısından zayıf kalan veya şu ana kadar dikkate alınmamış önlemleri gündeme getirmeyi hedefliyor. Bu açıdan düşünüldüğünde, işin planlanmasından iş gücünün bilgilendirilmesine, iş donanımının doğru seçiminden güvenlik ve sağlık işaretleri kullanımına kadar bir dizi sorumluluk alanından bahsedebiliriz.

İstatistikî bilgilere göre, her yıl AB'de 1300 kişi inşaat kazalarında hayatını kaybediyor; kazalar arasında en sık yaşananın ise yüksekte düşme olduğu belirtiliyor. Bunu izleyen diğer kazalar, kazı aşamasında çarpma kazaları, kaymalar, düşen malzemelerden yaralanmalar, ağır yük kaldırma sonucu sakatlanmalar, özellikle dar alanlardan kaynaklanan kötü çalışma pozisyonları, iş aracı kazaları, el gereçleriyle yaralanmalar, toz teneffüs etmeden kaynaklanan hastalıklar, tehlikeli kimyasal ve biyolojik maddelere maruz kalma, su içinde, kenarında veya üzerinde çalışma, radyasyona maruz kalma ve araç-gereçlerin titremesinden etkilenme olarak belirtiliyor. Dünya çapında, inşaat işçileri diğer işçilere oranlar üç kat daha fazla hayatlarını kaybetme, iki kat daha fazla yaralanma tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor. Bu kazalar bireysel zararların yanısıra hem işveren hem de toplum geneline oldukça büyük zarar veriyor; kazalardan en çok KOBİ'ler etkileniyor. En çok tartışılan konular arasında, daha çok küçük inşaat sahalarında daha çok kaza yaşanması nedeniyle buraların daha iyi denetlenmesi gerektiği, kamu projeleri olduğu kadar özel inşaat projelerine de şartlar getirilmesinin gerekliliği, hem işverenler hem de teknik ekip ve işçilere eğitim verilmesi gerekliliği, kamu yararını korumak için ne tür yasal düzenlemeler yapılabileceğinin araştırılması, işverenlere daha iyi teknik ekibin nasıl seçilebileceğine dair danışmanlık ve projenin ilk elde edilmesi ve işin verilmesi aşamasında sağlık ve güvenlik şartları aranması bulunuyor.

Türkiye'deki çalışmalarla ilgili olarak en güncel bahsedebileceğimiz gelişme, Ocak 2004 itibariyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan AB desteğiyle yürütülen "**Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinin İyileştirilmesi Projesi**"nden (ISAG) bahsedebiliriz. Proje çerçevesinde oluşturulan çalışma grupları, araştırma, geliştirme, eğitim olanaklarının değerlendirilmesi, laboratuvar çalışması ve pazar analizi gibi farklı alanlara odaklanmakta, öte yandan AB müktesebatına uyum konusunda yasal çerçeve çalışmaları yapmaktadır.

Sağlık ve güvenlik konusunda farklı yönlerde yürüyen bu kapsamlı çalışmanın arka planını çizen metinlerden biri olan Bilbao Deklarasyonu'na burada yer verirken, daha ayrıntılı bilgi için diğer ilgili metinlere giden internet bağlantılarını bilginize sunuyoruz.

92/57/EEC sayılı, inşaat iş sağlığı ve güvenliği konusunda AB Direktifi'ne ulaşmak ve AB Komisyonu'nda iş güvenliği ve sağlığı ile ilgili gelişmeleri takip etmek için:
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11120.htm>

SLIC 2003 Avrupa İnşaat Kampanyası Raporu'na İngilizce ulaşmak için:
<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/europeanconstructioncampaign.pdf>

Bilbao Bildirgesi'nin İngilizce orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/bilbao_declaration.pdf

FIEC ve EFBWW Ortak Deklarasyon metninin orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/FIEC_EFBWW.pdf

Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu Bildirisi'nin orijinaline ulaşmak için:
<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/EBCcharter.pdf>

Giriş

İnşaat, Avrupa'nın en büyük endüstrilerinden biridir. Maalesef aynı zamanda en sorunlu iş güvenliği ve sağlık kayıtları da bu endüstri kolunda görülmektedir. Toplum ve endüstri üzerindeki insani ve ekonomik maliyeti çok yüksektir. Endüstri standartlarının geliştirilmesinde önemli ölçüde gelişme sağlanmış olduğu halde, hâlâ yapılabilecek olan ve yapılması gereken çok şey vardır.

Avrupa Birliği'nin 2002–2006 yıllarını kapsayan iş sağlığı ve güvenliği stratejisi, en yüksek risk taşıyan sektörlerden biri olan inşaat sektöründe iş kazaları ve hastalıklarını sürekli ve sürdürülebilir bir şekilde azaltmak konusunda çaba sarf edilmesini öngörmektedir. Bu çaba, sektör etkinliklerinde rol alan tüm aktörler tarafından benimsenmelidir.

Bu nedenlerle, 2004 yılı Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Haftası inşaat sektörü üzerine odaklanmıştır. Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Kurumu tarafından 31 ülkedeki irtibat noktaları ve Avrupa'daki toplumsal ortaklık kuruluşlarıyla yakın işbirliği içinde yürütülen kampanya, endüstri içindeki tüm aktörlere, bu potansiyeli ortaya çıkararak daha güvenli, sağlıklı ve üretken bir çalışma çevresi yaratmaları için yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

22 Kasım 2004'te İspanya-Bilbao'da gerçekleştirilen Avrupa İnşaat Güvenliği Zirvesi tüm Avrupa'dan endüstri temsilcilerini bir araya getirdi. Zirvede, kaza sayısının düşürülmesi ve iş hastalıklarının önlenmesinin sağlanması için tüm tarafların daha fazla çalışması gerektiğinin altı çizildi.

Saygın ve sürdürülebilir iş güvenliği ve sağlığı standartlarının oluşturulması ancak sektörün genelinde yüksek kalite standartlarının elde edilmesiyle mümkündür. "İnşaat Güvenlik" kampanyası nitelik üzerine kuruludur ve esas ilkesi yüksek kalitedeki yapılar ve mühendislik projelerinin sağlanmasıdır. Bunun elde edilmesinde, yetkili inşaat ortakları arasında işbirliğinin önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Avrupa İş Güvenliği Zirvesi, inşaat sektöründeki tüm ilgili tarafları, özellikle 92/57/EEC Direktifi'nin karşılığı olan ulusal yasalarının tam olarak ve etkin bir şekilde uygulanması yoluyla, AB sağlık ve güvenlik stratejisinin gerektirdiği kalıcı gelişmeleri sağlamak üzere kararlı eylemler gerçekleştirmeye çağırılmaktadır.

Eylem Çağrısı:

Yapı Elde Edilmesi – Güvenli İnşaat

Güvenlik ve sağlık konuları inşaatların proje sürecinin de bileşenleridir. Bu konular yalnızca projenin inşa edilmesi aşamasıyla sınırlı olmayıp, bitirilen bir projenin kullanım ömrü boyunca da önemlerini korumaktadırlar: Tasarım, inşaat, onarım ve yıkım.

İnşaat ve işletim süresince karşılaşılan çoğu güvenlik ve sağlık sorunu bu konuların tasarım ve yapı elde etme sürecinde dikkate alınmasıyla engellenebilir niteliktedir. İyi planlanan, iyi tasarlanan ve yetkin tasarımcılar ve müteahhitler tarafından gerçekleştirilen projeler sadece daha güvenli bir altyapı sağlamazlar, aynı zamanda işverenin yatırdığı paranın da en iyi şekilde karşılığını almasını sağlarlar.

Kamusal proje, kamusal alım ve kamusal hizmet sözleşmelerinin yapılmasına ilişkin prosedürlerde eşgüdümün sağlanmasını amaçlayan 31 Mart 2004 tarihli 2004/18/EC Direktifi'nin 27. maddesi, sözleşmeyi yapan yetkililerin ihaleye katılan kişilere Üye Ülke'de yürürlükte olan istihdamla ilgili güvenlik hükümlerini ve çalışma şartlarını yerine getirip getirmediğini sorma hakkı vermektedir.

Bu hüküm, İş Sağlığı ve Güvenliği Direktifleri'nde, özellikle 89/391/EEC Çerçeve Direktifi, 89/655/EEC İş Gereçleri Direktifi (95/63/EC ve 2001/45/EC Direktifleri ile değişik) ve 92/57/EEC Geçici veya Hareketli İnşaat Sahaları Direktifi'nde belirtilen güvenlik ve sağlık koşullarının uygulanmasını garanti altına almak için kullanılmalıdır. 92/57/EEC Direktifi'nde belirtildiği üzere, bu şartlar özellikle projenin hazırlık aşamasında dikkate alınmalıdır.

Bu deklarasyon, İngiltere'nin kamu ihaleleri kılavuzu gibi, bazı **Üye Devletler** tarafından hali hazırda gerçekleştirilmiş girişimleri de olumlu karşılamaktadır. Deklarasyon, Komisyon'un **İstihdam ve Sosyal İşler Genel Direktörlüğü**'nün yüksek güvenlik ve sağlık standartlarını kamu ihaleleri ve kamu desteğiyle gerçekleştirilen inşaat projelerinin ayrılmaz bir parçası yapmayı amaçlayan 2005 yılı planına tam destek vermektedir. Bu kapsamda aynı zamanda güvenli ve sağlıklı hizmet temini üzerine pratik rehberler hazırlanmasını da desteklemekte, projelerin her aşamasında sistematik bir bütçe düzenlemesiyle sağlık ve güvenliğe yatırım yapılmasının iş ahlakı açısından önemli olduğunu düşünmektedir.

Yaptırım – Kurallara Uyumun Güçlendirilmesi

AB'de iş güvenliği ve sağlık konusundaki yasal düzenlemelerin temel ilkesi önlemedir. Bu düzenlemeler sadece işçiler için koruma sağlamaz, aynı zamanda Avrupa pazarında yürütülen işler için yüksek düzeyli bir çalışma sahası oluşturur. Üye Devletlerdeki yasama kurumları yasal düzenlemelerle uyumluluğu denetler. Yüksek İş Denetçileri Komitesi (Senior Labour Inspectors' Committee-SLIC), 2003 yılında bir Avrupa İnşaat Denetimi Kampanyası düzenledi. Burada elde edilen sonuçlara göre, incelenen projelerin büyük bir kısmı yasal düzenlemelere uymamakta ve farklı Üye Ülkeler'in yasal yaptırımları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Endüstrideki yüksek kaza ve iş hastalığı oranı ile SLIC tarafından tespit edilen yasalara uygunsuzluk yalnızca tesadüf bir paralellik taşımamaktadır.

Bu deklarasyon, **Üye Ülkeler**'i inşaat sektörünü ilgilendiren tüm güvenlik ve sağlıkla ilgili yasal düzenlemelere uyulması konusunda yaptırımlar getirmeye davet etmektedir. Öncelikle, SLIC'in inşaat konusundaki çalışma grubunun 2003 kampanyasından çıkarttığı öneriler konusunda harekete geçilmelidir. Tüm Üye Ülkeler'de bu konuda etkin yaptırım yöntemleri ve sistemleri kullanılmasını garanti altına almak üzere, özellikle bu günlerde inşaat sektöründe güvenlik ve sağlığa verilen önem sürdürülmeli ve denetim kurumlarıyla geliştirilmelidir.¹

¹ SLIC 2003 Avrupa İnşaat Kampanyası ve rapora ilişkin ayrıntılı bilgi için:
http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/construction/slic/

Kılavuz – Yasalara Uygun Uygulamaların Paylaşılması

Güvenlik ve sağlık yasaları yasal şartların nasıl uygulanabileceğini anlatan bir kılavuzla desteklenmeli ve bu yolla yasalara uygun uygulamaların paylaşılması sağlanmalıdır. Bu sektördeki birçok küçük ve orta ölçekli işletmeler için önemlidir (KOBİ).

Bu deklarasyon Üye Devletler'i toplumsal ortaklık kuruluşlarıyla işbirliği içinde:

- Yasaların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak;
- Özellikle işverenlerin, tasarımcıların, müteahhitlerin, taşeronların ve koordinatörlerin kendi sorumluluklarını bilmelerini sağlamak için proje hazırlık aşamasında iyi uygulamayı tanımlayacak;
- Her tür rehberliğin ve bilginin belirli bir hedefe yönelik ve sanayinin özel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasını sağlayacak;

belirli kılavuzlar hazırlamaya çağırılmaktadır.

Buna ek olarak deklarasyon, Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Kurumu'nu iyi uygulamaya ilişkin her türlü bilgiyi kullanıma açarak bu süreci desteklemeye davet etmektedir.

İnşaat Sürecinin Güvenli ve Sağlıklı Bir Şekilde Tasarlanması

Bu deklarasyon, Avrupa'daki tasarım topluluğunu, **Avrupa Mimarlar Konseyi** (Architects' Council of Europe-ACE), **Avrupa İnşaat Mühendisleri Konseyi** (European Council of Civil Engineers-ECCE) ve **Avrupa Mühendislik Danışmanlığı Dernekleri Federasyonu** (European Federation of Engineering Consultancy Associations-EFCA) gibi temsili kuruluşlar aracılığıyla bu konudaki mevcut birikimi daha da geliştirmeye ve inşaat sürecinin ayrılmaz bir parçası olan tasarımda güvenlik ve sağlık konusunda mümkün olan en yüksek potansiyelde çalışmaya çağırılmaktadır.

Bu deklarasyon, özellikle, Avrupa'daki tasarım topluluğunu içinde buldukları tüm projelerde mantıken ortaya çıkabilecek her türlü riski önceden düşünmeye ve bunun dışındaki riskleri ise dikkate almaya çağırılmaktadır. ACE, ECCE ve EFCA Avrupa'daki tasarım topluluğunun inşaat sahalarında güvenliği artırmak için atabilecekleri adımları araştırmak ve tanımlamak amacıyla endüstrinin çeşitli aktörlerini temsil eden kuruluşlarla beraber çalışmalar yapacak ve sonuçta elde edilen bilgileri kendilerine üye olan kuruluşlara iletceklerdir.

Güvenlik ve Sağlık Performansının Toplumsal Ortaklık Sorumluluğuyla Geliştirilmesi

İş güvenliği ve sağlığı konusundaki toplumsal diyalog ve anlaşmalar, inşaat alanlarında güvenlik ve sağlıkla ilgili gerçek anlamda iyileştirmeler yapılması konusunda sürekli bir sorumluluk oluşturulması için en önemli araçlardır. Bu diyalog ve anlaşmalar, bir yanda her türlü inşaat ve mühendislik etkinliklerini gerçekleştiren işverenler (KOBİ'lerden büyük inşaat gruplarına çeşitli ölçekteki inşaat şirketleri) diğer yanda ise işçiler olmak üzere inşaat sürecinin ana aktörleridir.

Zirve, Avrupa yapı endüstrisinin Toplumsal Ortakları olan **Avrupa İnşaat Sanayi Federasyonu** (European Construction Industry Federation-FIEC) ve **Avrupa İnşaat ve Ahşap İşçileri Federasyonu** (European Federation of Building and Wood Workers-EFBWW) tarafından ilan edilen Ortak Deklarasyon'un içerdiği eylemleri ve özellikle aşağıda belirtilen konuları olumlu karşılamakta ve desteklemektedir.²

- Belirli alanlarda sonradan hareket haline geçmek yerine önceden önlem alınmasının ön plana çıkartılması ve özellikle mümkün olan durumlarda etkileri azaltacak hedeflere odaklanılması;
- Eğitimin daha geniş bir vizyonla ele alınması;
- Proje/arazi düzeyinde toplumsal ortaklarla işbirliği;
- Performansla ilgili ölçüm ve bildirim yapılması

² FIEC ve EFBWW Ortak Deklarasyon metni ve kuruluşlara ilişkin daha ayrıntılı bilgi için: www.fiec.org ve www.efbww.org

Zirve aynı zamanda Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu'nun (European Builders' Confederation-EBC) bildirisinde yer alan eylemleri de olumlu karşılamakta ve desteklemektedir.³ Bu bildiri aşağıda belirtilen eylemler yoluyla küçük ve orta ölçekli inşaat işletmelerinde ve inşaat işçilerinin çalışma ortamlarında güvenlik ve sağlık koşullarını iyileştirmeyi hedeflemektedir:

- Hem inşaat işçileri ve KOBİ'lerin hem de işverenlerinin güvenlik ve sağlık alanındaki yasal yükümlülükleri ve sorumlulukları konusunda daha iyi bilgilendirilmesi. EBC'ye üye olan ulusal kuruluşların kendi web sayfalarında güvenlik ve sağlık bölümü açmaları ve üyelerine bu konudaki bilgileri etkin bir şekilde yaymaları;
- İnisiyatifler ve başarıları kanıtlanmış uygulama önerileri konusunda paylaşım ve işbirliği sağlamak amacıyla güvenlik ve sağlık uzmanlarından bir ağ oluşturulması.

Hollanda Dönem Başkanlığı, 15-17 Eylül 2004'te Amsterdam'da gerçekleştirilen "İş Güvenliği ve Sağlığı Konusunda Etkin Müdahale ve Toplumsal Diyalog" başlıklı konferansa referansla bu eylemlerin gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Sonraki Adımlar:

Bilbao Deklarasyonu, aşağıda imzası bulunan tüm tarafları belirtilen sorumluluklar kapsamında hareket etmeye ve Haziran 2006'da Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Kurumu tarafından bu zirveyi takiben düzenlenecek İnşaat Güvenliği Zirvesi'ne elde ettikleri gelişmeyi ve planladıkları inisiyatifleri sunmaya çağırılmaktadır.

Bilbao, 22 Kasım 2004

Ulrich Paetzold
Avrupa İnşaat Sanayi Federasyonu

Harrie Bijen
Avrupa İnşaat ve Ahşap İşçileri Federasyonu

J. Antonio Calvo Delgado
Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu

Pablo Bueno Tomás
Avrupa Mühendislik Danışmanlığı Birlikleri Federasyonu

John Graby
Avrupa Mimarlar Konseyi

Diana Maxwell
Avrupa İnşaat Mühendisleri Konseyi

Henk Schrama
Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı
AB Hollanda Dönem Başkanlığı

³ Avrupa İnşaatçılar Konfederasyonu ve bildiri ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.eubuilders.org>